

011127-1

O spravedlnosti se tradičně mluví jako o (lidské) ctnosti, ačkoliv správně by se v takovém případě mělo mluvit o spravedlivosti. Člověk, který (vždy) jedná (a mluví) v souhlase s tím, co je v daném případě (v dané situaci, v dané věci či kauze) spravedlivé, je člověk spravedlivý; naproti tomu právě tím, že jedná (a mluví) spravedlivě, dává průchod spravedlnosti. Spravedlivosti musí být totiž dán průchod, tj. to, co se stane, má a musí být spravedlivé, tj. ve shodě se spravedlností. O tom, co je nebo není spravedlivé, nerozhoduje ani obecné mínění či obecný souhlas, ani zákony, neboť lidé se mohou mýlit (a dokonce se velmi často mýlí), a zákony mohou být nespravedlivé, tj. mohou být překážkou pro uplatňování spravedlnosti. Proto je spravedlnost důležitější než zákony, a důležitější než dodržování zákonů je spravedlivost, což znamená, že dodržování zákonů je až na druhém místě po uplatňování spravedlnosti. Lidská ctnost je právě jen lidská, takže musí mít svá kritéria a svou normu – a tou je spravedlnost. Známé slovo „fiat iustitia, pereat mundus“ je přehnanou formulací myšlenky, že není žádného vyššího zájmu, ve jménu kterého by bylo přípustné omezit či narušit prosazení spravedlnosti. Zároveň však je třeba dodat, že „neexistuje“ nic takového jako „spravedlnost o sobě“, tj. spravedlnost absolutní ve smyslu oddělenosti od jakékoli konkrétní situace. Spravedlnost je vždy vztažena k situaci, ale je k ní vztažena jako nepředmětná výzva, kterou musí (má) někdo uslyšet a vyslyšet a začít jednat v souhlase s ní. Nejde tedy o žádnou jen všeobecnou orientační nebo jen formální normu, kterou by bylo třeba materiálně naplňovat konkrétním situačním obsahem. Spravedlivost je založena na oné nepředmětné výzvě, na jejím zaslechnutí, na jejím porozumění a uposlechnutí: při tom všem se uplatňují všechny vhodné i nevhodné lidské vlastnosti, takže spravedlivost jakožto lidská ctnost je vždycky jen částečným uplatněním toho, co vyžaduje spravedlnost. Spravedlnost je tedy vždycky adresně a konkrétně zaměřená, a podmínkou jejího zaslechnutí a uposlechnutí je rovněž adresně a konkrétní zaměření do určité situace. Každý pokus pojmově zachytit spravedlnost jako jakýsi konstruovaný model je problematický a může najít své relativní oprávnění pouze jako jakási pomůcka, nikoli jako norma sama.

(Písek, 011127-1.)